

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

УДК 340.11

Д. М. Жуган

аспірант

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
кафедра загальноправових дисциплін та міжнародного права
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРАВОРОЗУМІННЯ В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ XXI СТ. (ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ)

У статті досліджуються найважливіші проблеми розуміння права, визначаються чинники, що впливають на визначення певного типу праворозуміння. Окрема увага приділяється питанню про інтерпретації сучасного праворозуміння. Виявляється зв'язок між типом праворозуміння та парадигмою юридичного пізнання.

Ключові слова: праворозуміння, домінуюче праворозуміння, соціальні фактори, теорія праворозуміння, суспільні відносини.

Постановка проблеми. Право науковцями визначається по-різному, кожний погляд на право має свої переваги та недоліки, по-різному осмислюється походження права, призначення. Як слушно зазначає М. Козюбра, проблему розуміння права без перебільшення можна віднести до числа «вічних». Починаючи з виникнення професійної юридичної діяльності й до сьогодні не було й немає, мабуть, жодного юриста, який би не замислювався над питанням, що таке право, і не намагався дати відповідь на нього [1, с. 10]. Право є соціальним явищем, яке пізнається, створюється і змінюється не лише юристами, його розуміння не можна зводити тільки до його юридичної наукової інтерпретації. Загальновизнана типологія права, принаймні складається з: нормативістського підходу, соціологічного підходу, теорії природного права, філософського розуміння права та інтегративної юриспруденції. Слід зауважити, що пошуки єдиного або абсолютного визначення права, що нарешті врівноважило б суперечки між прибічниками природно-правового, позитивного і філософського підходів до права, не досягли своєї мети [2, с. 156].

Праворозуміння — це система знань концептуального характеру про найбільш загальні закономірності становлення та функціонування права, його сутність, призначення та місце в суспільстві, які визнані логічно та об'єктивно істинними і включеними до складу правознавства як науки. Праворозуміння має дискусійний характер, що відтворює специфіку функ-

ціювання форм суспільної свідомості в сучасному суспільстві та їхній вплив на формування соціальної реальності. Воно націлене на повне осмислення можливості включення гуманітарних понять у сферу соціальних практик. Є головним чинником пояснення колізій та спорів. Воно відображає різні підходи до права, погляди та розвиток правових явищ і оцінку їхньої відповідності в правовому порядку [3, с. 88, 92].

Праворозуміння — це процес та результат розумової діяльності людини, спрямованої на пізнання права, його сприйняття (оцінку) і відношення до нього як до цілісного соціального явища [4, с. 58].

Визначаючи місце права в суспільній системі та співвідношення системи права з іншими системними суспільними явищами, слід виходити з визнання провідної ролі політичної системи, яка задає загальні параметри і напрямок розвитку економічної і правової системи через механізми економічної та правової політики. Саме внаслідок нерозвинутості політичної системи України, відсутності громадянського суспільства, а отже, і правової держави, право не здатне повною мірою виявити свій конструктивно творчий потенціал, що, своєю чергою, негативно позначається на розвитку економічної системи. Відсутність концептуальної чіткості та послідовності в законотворчості ніяк не сприяє її юридично-технічній досконалості [5, с. 143].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Походження проблем із праворозумінням пов'язано з відмовою від догматичної ролі однієї концепції та обґрунтуванням чималої ролі праворозуміння як для теоретичних досліджень, так і юридичної практики [3, с. 87]. Проблеми праворозуміння вивчались у працях: С. Бобровник, М. Козюбри, В. Казимірчука, Г. Мальцева, В. Нерсисянца, В. Журавського, О. Зайчука, О. Копиленка, Н. Оніщенко, Л. Явича та інших вчених.

Проблема у розумінні права завжди є проблемою праворозуміння. Певні уявлення про право є продуктом нашого розуму, а будь-яка конструкція, що існує у правосвідомості, є результатом нашої інтерпретації, нашого суб'єктивного розуміння [7, с. 403].

Постановка завдання. Головною метою цієї роботи є визначення сучасного праворозуміння, його особливостей, змісту і концепту права. Предметом аналізу є системне визначення права, його особливості та тенденції розвитку в сучасних умовах. Необхідно обґрунтувати риси нової парадигми права та показати, що сьогодні теорія і філософія права потребують дослідницького методологічного антропоцентризму. Адже, в залежності від праворозуміння складається і існує правова реальність.

Виклад основного матеріалу. П. М. Рабінович виокремлює дві групи факторів, які визначають плюралізм праворозуміння, а саме: гносеологічні та потребові. Гносеологічні обумовлені складністю самої категорії «право», що є системним, багаторівневим, багатогранним феноменом, а тому одночасно охопити всі прояви права практично неможливо. До даної групи факторів належить також поява нових методів пізнання, які дозволяють отримати нові знання щодо поняття права та його особливостей і призводять до оновлення існуючих варіантів праворозуміння. Серед потребових

факторів вчений виділяє соціальну неоднорідність суспільства, закономірність його поділу на різноманітні частини — нації, класи, професійні верстви, ідеологічні угруповання, біологічні групи тощо, які мають свої інтереси і потреби. І цілком природним видається те, що кожна соціальна чи біологічна група вважає правом те явище, яке задовольняє її потреби та інтереси [8, с. 6].

Свого часу видатний російський правознавець Б. М. Чичерін розглядав право як свободу, що визначається законом [9, с. 84]. Право в його основній сутності є необхідним для людини образом її духовного життя на землі, необхідною формою зустрічі між верховним благом і людською душею. «Право є, насамперед, право людини бути незалежним духом, право буття і право волі, право самостійно звертатися до Бога, шукати, знаходити, сповідати і здійснювати вбачену і переважну досконалість», чи інакше: «Право є атрибут духу, його спосіб життя, його необхідний прояв. А правосвідомість є воля до вірного права і до єдиної, верховної мети права» [10, с. 94].

«Для України найбільшу трудність складає відсутність ґрунтового досвіду вирішення проблеми взаємовідносин держави, суспільства й особистості... Перспективи розвитку громадянського суспільства в Україні залежать від того, як будуть синтезовані елементи глобалізації громадянського суспільства та реалізація національного соціокультурного потенціалу в осмисленні ідеї громадянського суспільства» та становлення його «національного» феномену [11, с. 51].

Юридична наука сьогодні намагається вийти за межі емпіричного і прагматичного бачення права та поглянути на це явище в більш широкому соціальному контексті. Соціальні перетворення і демократичні процеси в сферах суспільного життя сприяють інтеграції різних типів праворозуміння, породжують оновлення методологічних підходів у визначенні сутності змісту, форм існування права.

Сучасні правові стандарти країн Західної Європи формувалися й утверджувалися протягом багатьох століть. Водночас, нові методологічні підходи дають позитивний результат лише тоді, коли вони застосовуються на національному ґрунті з урахуванням соціально-культурних традицій життєдіяльності та правової ментальності народу України, який має власну багатовікову історію. На початку ХХІ ст. існує плюралізм визначень щодо природи права. Кожне з тлумачень права відображає лише певні його сторони. До цього слід зазначити, що право є явищем, що динамічно розвивається під впливом різних соціальних, політичних, ідеологічних та інших факторів і відповідно до стану соціально-економічних та інших відносин, потреб суспільного розвитку. Взаємодія цих та інших факторів створює основу формування права. Право їх не тільки уособлює, а й відображає. У сучасній українській юридичній науці розробляються різні концепції праворозуміння: лібертарна концепція праворозуміння; комунікативна концепція праворозуміння; інтегративна концепція праворозуміння, яка, на думку автора, має стати основою розвитку вітчизняної правової парадигми. Тобто тільки синтез, інтеграція всіх визначень права здатні ві-

добразити його характеристики як цілісного суспільного явища. Право — комплексне соціальне явище, і тому може характеризуватися як засіб упорядкування суспільних відносин (управління і регулювання), сукупність особливих правил поведінки, ступінь значимості або цінності людини для інших суб'єктів, форма суспільних відносин тощо.

Право, як складне утворення, містить такі компоненти: знання, ціннісна орієнтація і позитивне або негативне значення віри. У процесі життєдіяльності суб'єкта відбувається їх перевірка, оцінка й коригування. До змісту права належать знання, які суб'єкт усвідомлює як «свої», «особистісні», такі, що мають для нього особисте значення. Знання, що є у праві суб'єкта, відображують головне та основне в процесі розвитку об'єктивного світу. Ці знання пов'язані з вірою в їх істинність та значущість під час досягнення поставлених цілей.

Юридична діяльність спрямована на право, здійснюється за допомогою правових засобів, регулюється правовими нормами, тягне за собою правові наслідки, оцінює соціальні явища з точки зору права і оцінюється правом. Конвертування принципів справжнього права і правильного використання індивідуальної автономії — це шлях, який ґрунтується на розумних рішеннях совісті і сприяє демократичному праворозумінню [12, с. 15].

На теперішній час люди все ще не засвоїли основну аксіому всякої політики, згідно з якою право і держава створюються для внутрішнього світу. Про це, ще в 1919 р., російський релігійний філософ, національний мислитель, правознавець, публіцист і літературний критик І. О. Ільїн зазначав, що в науці і в житті все ще панує формальне розуміння держави; дотримуючись цього розуміння, люди будують державне життя так, якби воно зводилося до механічно здійснюваних, зовнішніх вчинків, відірваних від внутрішнього світу і від духовних коренів людини [13, с. 105].

Праворозуміння є визначальним для розуміння концепції і забезпечення прав людини, так як вихідною фундаментальною категорією юриспруденції є законність. Її дослідження має практичне значення, так як існує ще й зворотний зв'язок даних категорій: вимоги законності і їх виконання визначають реально існуючий тип праворозуміння.

У зв'язку з чим, прийняті закони, як вихідна ціль правотворення, не обов'язково можуть бути правовими. У цьому твердженні, зокрема, міститься відповідь на запитання про те, чи можна вважати правовими закони (а одночасно і державу, яка їх приймає) тільки тому, що ці закони прийняті вищим — обраним народом — органом влади. Посилаючись на відомий вислів стародавніх римлян про те, що «справедливість і благо є закон законів», ми доходимо висновку, що саме складає зміст правових законів. Отже, закони, які не відповідають принципам добра, справедливості та іншим подібним їм категоріям, не є правовими. Праворозуміння є визначальним для розуміння концепції і забезпечення прав людини, так як вихідною фундаментальною категорією юриспруденції є законність. Її дослідження має практичне значення, оскільки існує ще й зворотний зв'язок даних категорій: вимоги законності і їх виконання визначають реально існуючий тип праворозуміння.

Дослідження і порівняння різних типів праворозуміння дозволяє встановити, що їх формування зумовлене як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами, а також впливом владних відносин, які формують основну структуру прийняття та контролю рішень по всій владній ієрархії. У зв'язку з чим, розроблені питання вважаються як ніколи актуальними: в єдності судової практики, у подоланні правового нігілізму, у розвитку сталої демократії і економіки. Крім того, вирішення проблем стосовно визначення права є основою практичної юриспруденції, адже знання теорії права розвиває юридичне мислення, що, своєю чергою, формує правову реальність.

А. В. Скоробогатов називає наступні ознаки у розвитку сучасного праворозуміння: 1) інтегративність як прагнення синтезувати найбільш значущі моменти конкуруючих теорій права або об'єднати методології кількох класичних теорій права для вивчення всіх аспектів багатогранного феномена права; 2) універсальність, що виражається в тому, що теорія права повинна не просто фіксувати існуючі норми права, але і пояснювати особливості їх реалізації на практиці, в тому числі через призму їх сприйняття окремими індивідами, соціальними і професійними групами; 3) звернення до дореволюційної доктрини, яка розглядається як альтернатива західної юриспруденції в можливості пояснити особливості права в контексті вивчення правової культури; 4) уніфікація, що являє собою прагнення вчених обов'язково втілити свої уявлення про право в рамки певної теорії, що претендує на пояснення всіх сторін права [14, с. 25].

У наукових цілях та інтересах ефективної правотворчості було б досить вдалим поєднати різні підходи до права, різні визначення права у рамках інтегративного підходу до права. Сьогодні суспільство має на озброєнні декілька логічно вмотивованих версій загального розуміння права як соціального феномену. Предмет вивчення юридичної науки значно розширився за рахунок тих наук, предмет вивчення яких тісно пов'язаний з правом, таких як: соціології, психології, філософії, етики та політичної теорії. У зв'язку з чим сформувалися основні підходи до визначення права та формування праворозуміння. Такі підходи в цілому можна поділити на два види: такі, що вважають людину, її волю, буття джерелом права, та такі, що вважають правом зовнішній, формально визначений текст.

На початку ХХІ ст. в Україні право мислиться, в основному, як законодавство, тобто як диференційований, систематизований, ієрархізований звід норм поведінки, що виходять від держави і діють у силу державного примусу. Вітчизняні юристи, готуючись до практичної діяльності, засвоюють насамперед позитивістські уявлення про право, хоча на власній практиці можуть відчувати їх методологічну обмеженість.

Варто зазначити, що право — це тільки засіб, інструмент, що дозволяє людям вирішувати безліч соціокультурних проблем, пов'язаних з досягненням найважливіших цілей і смислів буття. Але мета не в самому праві, а за його межами. Заслуга природного права в тому, що воно, будучи тісно пов'язаним з релігійними та етичними сферами, завжди пам'ятає про мету людського існування. Позитивне ж право переважно інструмен-

тальне і тому схильне часто забувати про ці цілі. Більш того, йому навіть властиво перетворювати засоби в мету і тим самим відрізати себе від світу культури. Коли юристи проголошують: «Нехай загине світ, але торжествує право», це свідчить про повне, абсолютне забуття того, в ім'я чого право існує. Якщо навмисно загострити ситуацію з цим афоризмом-парадоксом, то чому ж слугуватиме право, якщо не буде миру між його цінностями, життям і культурою. Буде потреба в самому праві серед руїн і попелу? [15, с. 120].

Розвиток теоретичних знань про світ, практичних навичок і соціального досвіду, а також етичних уявлень допомагають коригувати поведінку людини, обирати їй такий шлях досягання мети, який ґрунтується на розумі та етичних категоріях, уявленнях про допустиме у суспільстві. Категорії добра і зла, розумного і нерозумного, належного і допустимого (можливо-го) стають для людини методами й засобами перетворення оточуючої дійсності. Відтак відбувається формування звичаїв і традицій як усталених і розповсюджуваних у суспільстві форм дій, повторюваних при певних обставинах [16, с. 19]. У зв'язку з чим, роль законодавця повинна обмежуватися тільки виявленням стійких громадських прагнень і, ґрунтуючись на принципах соціальної справедливості, зведенням їх в закон, тобто оформленням в офіційних джерелах як загальнообов'язкових правил поведінки.

Але складається враження, що в нинішніх умовах на практиці не застосовуються ніякі наукові концепції. Правотворчі органи оцінюють ситуацію не на науковому, а на чисто інтуїтивному, життєвому рівні. У кращому випадку використовується досвід, виявляються і аналізуються суб'єктивні потреби держави чи інших учасників суспільних відносин. Але при цьому буває так, що абсолютно не беруться до уваги загальні закони об'єктивного розвитку, не кажучи вже про будь-які об'єктивні фактори особливого або одиничного порядку. Зокрема, до уваги береться співвідношення формальної і змістовної складових права. Це призводить або до юридичного закріплення волюнтаристських рішень органів державної влади, або до констатації повного безсилля правотворчих органів і, як наслідок, всього державного апарату [17, с. 133].

Об'єктивно існуючі типи мислення, методи пізнання та перетворення правової дійсності, фактично перебувають між собою у складному взаємозв'язку. Інтегративний підхід, який інших підходів не відмінняє, а доповнює їх можливості, відбудовує традиційні підходи у внутрішню несуперечливу систему наукових методів пізнання правової дійсності, не розчинюючись при цьому у цих методах. Саме через інтегративне розуміння природи права та використання методологічного інструментарію інтегративної юриспруденції можливе об'єктивне наукове пізнання складної та багатогранної природи права [18, с. 120]. Ідея різнобічного, багатовимірного підходу до права дозволила б поглибити його розуміння як єдиного цілого феномена права, що є необхідним для людини образом її духовного життя на землі, необхідною формою зустрічі між верховним благом і людською душею: зміст права складає не фізично відчутна предметність, а норми, цінності і змісти. Оперуючи ними, людське мислення вибудовує специфіч-

ну за своїми ознаками і властивостями реальність, що називається правовою. У цієї реальності, незважаючи на те, що природа її компонентів має переважно духовний, ідеальний характер, повинен бути соціокультурний субстрат, без якого ні норми, ні цінності, ні смисли права не змогли б впливати на людину. Субстратом звичайно називають здатні почуттєво сприйматися основи ідеально духовних реалій, що впливають на людину. Оскільки всі ті духовні форми, що так чи інакше пов'язані з людиною, обтяжені матеріальністю, то субстратність присутня практично всюди, включаючи найтонші і піднесені духовні прояви на зразок музики, релігії і моральності. Право в даному випадку не є винятком [19, с. 5]. Розуміння сутності права, або праворозуміння, є початковою, вихідною категорією юриспруденції. Кожне з тлумачень права відображає лише певні його сторони, аспекти тією мірою, в якій право є предметом дослідження окремої науки, тому тільки синтез, інтеграція всіх визначень права здатні відобразити його характеристики як цілісного суспільного явища.

Пізнавальний, науковий процес юридичної діяльності розпочинається з думки, вироблення наукової стратегії. Тому сучасна наука поступово змінює курс. Дослідники вважають, що майбутнє людства залежить власне від думки. Матеріалістичний підхід до вивчення процесів і явищ буде витіснений стратегією ідеологічного (природного) розуміння світобудови, життя на Землі. Наука орієнтує практику на пізнання законів Всесвіту, навчання людини основам життєзабезпечення, дотримання нею природної етики. Основною цінністю людства буде моральність, а її мірилом — біоетика. До відкриттів належатимуть наукові досягнення, реалізація яких повністю виключить завдання шкоди Природі, живому світові, життєзабезпеченню людини. Зі зміною наукової стратегії розпочнеться активний процес повернення мислення і свідомості людини до природних законів життєзабезпечення. Людина навчиться коригувати власне існування [20, с. 102].

Висновки. Право за своєю природою є ноуменальним явищем, що відображається у певних історичних феноменах, у зв'язку з чим не позбавлене внутрішньої (змістовної) та зовнішньої (формальної) сторін. Формальною стороною права виступає його місце як регулятора певних суспільних відносин. Разом з цим, змістовною стороною є те, які інтереси цей регулятор обслуговує. Право є незалежним від держави: його виникнення відбувається в глибинах суспільного організму і проявляється у вигляді стійких, повторюваних соціальних відносин і актів поведінки, які фіксуються суспільною свідомістю. У зв'язку з чим, роль законодавця повинна обмежуватися тільки виявленням стійких громадських прагнень і, ґрунтуючись на принципах соціальної справедливості, зведенням їх в закон, тобто оформленням в офіційних джерелах як загальнообов'язкових правил поведінки. Адже право — це не спеціальний інструмент застосування сили або засіб реалізації приватного інтересу, право є відображенням буття самої людини.

Право — соціально необхідний, корисний і цінний, але дуже вразливий спосіб соціального регулювання. Залежно від розуміння права складається і існує правова реальність. У праворозумінні відображаються уявлен-

ня людей про суспільство, особистість, духовні та нормативні цінності та виявляються не тільки знання і мислення, воля, почуття, а вся людська душа. З вищевикладеного очевидно, що праворозуміння характеризується певною внутрішньою структурою, зумовленою відповідними потребами особистості, яка виражає об'єктивну логіку його формування. Таким чином, вважається за необхідне сформулювати таке розуміння права, яке б відображало інтереси суспільства та було обумовлене правами та свободами людини.

З моменту свого виникнення право починає активно впливати на правову реальність суспільства. Розвиток громадянського сумління, що покликане виявляти не тільки позитивне в соціальному і правовому розвитку, а і його негативні аспекти, а також забезпечувати реалізацію та захищеність прав і свобод людини, має спиратися на правове буття людини в об'єктивно існуючій правовій системі конкретного суспільства. У сучасній юридичній теорії і практиці головна увага має приділятися особливостям практичного впровадження раціонального змісту ліберальних ідей в процесі державного та правового будівництва в Україні.

Список літератури

1. Козюбра М. Праворозуміння: поняття, типи та рівні [Текст] / М. Козюбра // Право України. — 2010. — № 4. — С. 10–20.
2. Оніщенко Н. Сучасне праворозуміння у контексті витоків, постулатів, основних принципів та функціонального призначення права [Текст] / Н. Оніщенко // Право України. — 2010. — № 4. — С. 156–163.
3. Бобровник С. В. Сучасне правопізнання: теоретичні проблеми та роль у подоланні колізій [Текст] / С. В. Бобровник // Правова держава. — 2005. — Вип. 16. — С. 87–92.
4. Колодій А. М. Загальна теорія держави і права [Текст] / А. М. Колодій, В. В. Копейчиков, С. Л. Лисенков, В. П. Пастухов, О. Д. Тихомиров; за ред. проф. В. В. Копейчикова — К. : Юрінком Інтер, 1997. — 320 с.
5. Плавич В. П., Плавич С. В. Вироблення концептуальних підходів правотворчості, законотворчості, ефективної правової політики [Текст] / В. П. Плавич, С. В. Плавич // Теоретико-методологічні проблеми сучасного конституціоналізму та державного управління в Україні. — К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького, 2009. — С. 143–155.
6. Погрібний О. О. Позитивний і природно-правовий підходи до поняття права: проблема «мирного» співіснування [Текст] / О. О. Погрібний // Міжнародна науково-практична конференція «Право та економіка: генезис, сучасний етап та перспективи розвитку». — Одеса : Астропринт, 2008. — С. 403–405.
7. Рабінович П. М. Загальносоціальна («природна») правова система: поняття і структура [Текст] / П. М. Рабінович // Вісник Академії правових наук України. — 2008. — № 4 (55). — С. 3–12.
8. Чичерин Б. Н. Філософія права [Текст] / Б. Н. Чичерин. — М. : Типолитографія Товарищества І. Н. Кушнерова, 1900. — 344 с.
9. Мельничук О. С. І. О. Ільїн про душевно-духовну сутність права [Текст] / О. С. Мельничук // Юридичні читання молодих вчених : Збірник матеріалів всеукраїнської наукової конференції, 23–24 квітня 2004. — К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. — С. 91–95.
10. Журавський В. С. Правові системи сучасності: глобалізація, демократизм, розвиток [Текст] / В. С. Журавський, О. В. Зайчик, О. Л. Копиленко, Н. М. Оніщенко; за заг. ред. В. С. Журавського. — К. : Юрінком Інтер, 2003. — 294 с.
11. Плавич В. П. Право і економіка: проблеми функціонування та розвитку [Текст] : навч. посіб. / В. П. Плавич. — О. : Астропринт, 2003. — 102 с.

12. Ильин И. А. О сущности правосознания [Текст] / И. А. Ильин — М. : Рарогъ, 1993. — 235 с.
13. Скоробогатов А. В. Современные концепции правопонимания [Текст] / А. В. Скоробогатов. — Казань : Познание, 2010. — 159 с.
14. Бачинин В. А. Философия права и преступления [Текст] / В. А. Бачинин — Харьков : Фолио, 1999. — 607 с.
15. Заєць А. П. Правова держава в контексті новітнього українського досвіду [Текст] / А. П. Заєць. — К. : Парламентське вид-во, 1999. — 247 с.
16. Оль П. А. Правопонимание: от плюрализма к двуединству [Текст] / П. А. Оль. — СПб. : Юридический центр Пресс, 2005. — 241 с.
17. Соболев А. С. Становлення та розвиток інтегративної юриспруденції як напряму правової думки / А. С. Соболев // Держава і право. — 2005. — № 27. — С. 114–121.
18. Плавич В. П. Перехід до нової парадигми права [Текст] / В. П. Плавич // Юридична Україна. — 2006. — № 12. — С. 4–9.
19. Сливка С. С. Філософія права [Текст] : навч. посіб. / С. С. Сливка; Львів. держ. ун-т внутр. справ. — Л. : [ЛьвДУВС], 2010. — 263 с.
20. Мірошниченко М. І. Право: терміно-поняття, поняття, категорія [Текст] / М. І. Мірошниченко // Право України. — 2006. — № 3. — С. 29–32.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2016

Д. Н. Жуган

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра общеправовых дисциплин и международного права
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ПРАВОПОНИМАНИЯ В УКРАИНЕ В НАЧАЛЕ XXI В. (ОБЩЕТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ)

Резюме

Статья посвящена наиболее важным проблемам понимания права и влияния различных факторов на определение типа правопонимания в обществе. В статье исследовано методологическое и правовое значение правопонимания в юридической науке и практическое применение в правовой практике. Автором указано, что именно тип понимания права определяет парадигму, принцип и образец (содержательную модель) юридического познания, собственно научно-правовое содержание, предмет и метод соответствующей правовой концепции юриспруденции. В статье подчёркивается, что в правопонимании отражаются представления людей об обществе, личности, духовные и нормативные ценности и проявляются не только знания и мышление, воля, чувства, а вся человеческая душа. Отмечено, что в современной юридической теории и практике основное внимание должно быть уделено тому, что содержание права составляет не физически осязаемая предметность, а нормы, ценности и смыслы. Оперировав ими, человеческое мышление выстраивает специфическую по своим признакам и свойствам реальность, которая называется правовой.

Ключевые слова: правопонимание, доминирующее правопонимание, социальные факторы, теория правопонимания, общественные отношения.

D. M. Zhugan

Odessa I. I. Mechnikov National University,
The Department of General Law Disciplines and International Law
Frantsuzskiy Boulevard, 24/26, Odessa, 65058, Ukraine

**PROBLEMS OF DEVELOPMENT OF UNDERSTANDING OF THE LAW
IN UKRAINE IN EARLY XXI CENTURY (GENERAL THEORETICAL
ASPECT)**

Summary

The article is devoted to the most important problems of understanding of the law and the influence of various factors on the determination of the type of law in society. In the article the methodological and legal significance of law in legal science and practical application in legal practice are studied. The author states that it is the type of understanding of law defines the paradigm of the principle and design (conceptual model) of legal knowledge, actual scientific and legal content, subject and method of the relevant legal concept of jurisprudence. The article stresses that in understanding of the law people's ideas about society, personality, spiritual and normative values reflect and not only knowledge and thinking, will, feelings, but all the human soul manifests itself. It is noted that in modern legal theory and practice, the focus should be given to the fact that the content of the law is not physically tangible objectivity, but norms, values and meanings. Using them the human mind builds a specific because of its characteristics and properties reality, which is called legal.

Key words: understanding of the law, dominant legal thinking, social factors, law comprehension theory, public relations.